

U s n e s e n í
Rady vlády pro lidská práva
ze dne 12. května 2026
k poskytování dávky státní sociální pomoci

Rada vlády pro lidská práva

- I. v n í m á v souvislosti s dávkou státní sociální pomoci
  - a) snahu o snížení administrativy a zjednodušení řízení o dávce státní sociální pomoci na základě sjednocení čtyř původních dávek
  - b) pomoc a podporu ze strany pracovníků Úřadu práce ČR při podávání žádostí o dávku státní sociální pomoci v informačním systému JENDA
- II. u p o z o r ň u j e, že na základě zkušeností a praxe členů a členek Výboru pro práva osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením
  - a) Informační systém JENDA
    - a. vykazuje ve svém fungování výpadky, selhání a zmatky při komunikaci s klienty jako je například opakované dokládání příslušné dokumentace nebo neukládání doložených dokumentů v systému
    - b. může představovat významnou bariéru v přístupu k dávce pro klienty, kteří nemají přístup k digitálním technologiím či je neumí dostatečně ovládat
  - b) pracovníci Úřadu práce ČR
    - a. nemají vždy dostatečné kapacity na pomoc a podporu klientů s nižší digitální gramotností při osobním asistovaném podávání žádostí o dávku, což dále omezuje přístup k sociální pomoci a vede k odkladu možnosti jejího čerpání
    - b. nemají vždy dostatečné informace o aktuálních podmínkách pro poskytnutí dávky státní sociální pomoci, pravidlech jejího výpočtu a výplaty a nepostupují tak vůči klientům jednotně
  - c) nevládní organizace poskytující žadatelům o dávku pomoc a podporu nemají dostatečné technické a personální vybavení k poskytování nutné podpory
  - d) toto vše může omezovat přístup k lidí k pomoci v hmotné nouzi a k právu na přiměřenou životní úroveň v souladu s lidskou důstojností podle Listiny základních práv a svobod a mezinárodních závazků ČR
- III. d o p o r u č u j e proto ministru práce a sociálních věcí a generálnímu řediteli Úřadu práce ČR učinit kroky k zajištění
  - a) řádného fungování informačního systému JENDA
  - b) dostatečných personálních kapacit všech pracovišť Úřadu práce ČR pro komunikaci se žadateli a podporu a pomoc žadatelům při podání žádosti
  - c) aby zaměstnanci pracovišť Úřadu práce ČR byli připraveni komunikovat s klienty se specifickými potřebami v souvislosti s například duševním onemocněním, intelektovým znevýhodněním nebo závislostmi
  - f) dostupnosti informací o pravidlech poskytování dávky státní sociální pomoci včetně mechanismu jejího výpočtu pro

I. zaměstnance pracovišť Úřadu práce ČR,

II. žadatele o dávku státní sociální pomoci

III. podporující organizace

- g) dostupnosti informací o možnostech neelektronické formy komunikace s Úřadem práce ČR v řízení o dávce státní sociální pomoci v případě přání klientů
- h) metodického nastavení jednotných postupů pro přijímání a posuzování žádostí o dávku státní sociální pomoci
- i) získávání informací nutných pro přiznání dávky z veřejných registrů a systémů či z předchozích řízení, pokud to je možné
- j) podporu nevládních organizací v poskytování pomoci žadatelům o dávku
- k) vyhodnocení dopadu státní sociální dávky na osoby v I. stupni invalidity a osoby pobírající příspěvek o péči v I. stupni, které nejsou považovány za zranitelné, včetně případného navržení změny kritérií pro posuzování zranitelnosti.

Odůvodnění

Dne 1. 10. 2025 nabyl účinnosti zákon č. 151/2025 Sb. o dávce státní sociální pomoci. Tato dávka nahradila dávky přídavek na dítě a příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory a dávky příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi, které sjednotila do jedné dávky státní sociální pomoci se čtyřmi složkami – živobytí, bydlení, bonus na dítě a pracovní bonus. Přejícná ustanovení zákona č. 151/2025 Sb. a souvisejícího zákona č. 152/2025 Sb. stanovila půlroční přechodné období od účinnosti zákona do 31. 3. 2026, během něž bude pokračovat vyplácení původních dávek státní sociální podpory a pomoci v hmotné nouzi a zároveň budou posuzovány žádosti o dávku státní sociální pomoci, jejíž vyplácení pak začne nejdříve od 1. 4. 2026. Toto období bylo následně prodlouženo o další tři měsíce.

Po 31. 12. 2025 však byly původní dávky vypláceny pouze pokud příjemci předtím požádali o dávku sociální pomoci. Proto pracoviště Úřadu práce ČR přijala během měsíců října až prosince 2025 až několik set tisíc žádostí o dávku státní sociální pomoci. Žadatelé mohli při podávání žádosti využít podporu zaměstnanců Úřadu práce ČR, České pošty, ale i mnohých nevládních organizací (např. občanské poradny sdružené v Asociaci občanských poraden, Charita ČR, Člověk v tísni a mnohé další). Tyto organizace se při své práci s žadateli setkaly s mnohými problémy.

První problém spočíval v tom, že systém sociální pomoci je výrazně digitální. Žádosti o dávku lze totiž podle § 75 odst. 1 zákona podávat buď elektronicky prostřednictvím informačního systému JENDA, anebo ústně na Úřadě práce ČR či České poště. I ústní žádosti jsou následně zadávány do informačního systému JENDA, jelikož podle § 86 zákona je spis v řízení veden pouze elektronicky. V informačním systému JENDA, případně datovou schránkou, pak Úřad práce ČR podle § 85 odst. 1 zákona komunikuje s žadatelem, který v něm dostává veškeré výzvy k doplnění nebo úpravě žádosti a dalším krokům a stejnou cestou pak odpovídá Úřadu práce ČR a činí další procesní kroky.

Ne všichni žadatelé byli a jsou schopni tyto kroky činit sami bez pomoci. V praxi se však ukázalo, že zaměstnanci Úřadu práce ČR nemají vždy dostatečné kapacity na to, aby klientům s nižšími digitálními schopnostmi poskytli včas potřebnou podporu. Odložené termíny pro asistované podání pak mohou vést k prodávám v čerpání podpory či k oddálení jejího poskytnutí. Digitalizace systému navíc klade zvýšené nároky i na podpůrné organizace, které si musely pořídit nové technické vybavení jako PC, čtečky QR či čipů, internetové připojení apod., aby mohly svým klientům poskytnout dostatečnou podporu při podávání žádostí. Personalizované účty v informačním systému JENDA jim navíc znemožňují plně zastupovat klienty při podávání žádostí bez zřízení vlastního osobního účtu jeho jménem. Podporu komplikuje i celkové nastavení systému, kdy úkoly přicházejí postupně a klienti se musí opakovaně vracet. V souladu se zákonem č. 12/2020 Sb. o právu na digitální služby, ve znění pozdějších předpisů, je sice možné digitální formu komunikace podle § 85 odst. 1 zákona odmítnout, ale z informací z terénu neplyne, že by tato možnost byla nějak široce využívána a zdá se, že o ní ani není širší povědomí. K tomu se navíc přidávaly problémy s fungováním samotného informačního systému JENDA v podobě výpadků a selhání při přihlašování

do systému v různých formách (bankovní identita/QR kód, čip v občanském průkaze) či při nahrávání příloh žádosti, které buď nešlo vůbec nahrát nebo je systém nevzal na vědomí a pak požadoval jejich opětovné nahrání. To činilo vzájemnou komunikaci ještě více zmatečnou.

Vedle problému s informačním systémem se ukázalo, že pracovníci na jednotlivých pracovištích Úřadu práce ČR někdy nemají k dispozici dostatek informací o nových podmínkách přiznávání dávky státní sociální pomoci a jejích jednotlivých komponent. Není např. vždy jasné, co vše je nutné doložit jaké jsou k tomu nutné doklady (např. o výši výživného na dítě), jaké údaje by státní správa již měla mít k dispozici a jaké může požadovat po žadateli (např. rozhodnutí o invaliditě či informace o zaměstnavateli). Někde je možné vycházet z již předložených údajů, jinde je nutné je dokládat znovu. Někde umožňují využít k překlenutí finančních problémů mimořádnou okamžitou pomoc, jinde nikoliv. V důsledku toho jednotlivá pracoviště Úřadu práce ČR přistupují k věcem nejednotně a klienti i podpůrné organizace se setkávají s různými přístupy a podmínkami. Dochází k i odlišnému přístupu k jednotlivým žadatelům, ač je jejich situace může být obdobná. V tomto důsledku může dojít k nepřesnému doložení příslušných dokumentů, a tedy i prodlevě z hlediska přiznání dávky státní sociální pomoci, což zvyšuje formální nerovnost populace a její právní nejistotu.

Ve výsledku tak uvedená situace může omezovat přístup mnohých lidí k nové dávce státní sociální pomoci, případně během přechodného období i k původním dávkám státní sociální podpory a pomoci v hmotné nouzi. Mnozí senioři, osoby se zdravotním (především mentálním či duševním) postižením, lidé bez domova, samoživitelé, nízkopříjmové rodiny s dětmi apod. nemají dostatečné finanční prostředky či kompetence k digitálním úkonům včetně např. vytvoření elektronické identity či využívání jiných digitálních forem identifikace. Technické problémy a nedostatečné kapacity spolu s nejasnými a nejednotnými podmínkami pak komplikují podávání žádosti a přístup k pomoci i těm, kteří by to jinak zvládli. To pak buď oddaluje či omezuje přístup k nutné podpoře, anebo od podávání žádosti úplně odrazuje. Ve výsledku se tak může komplikovat přístup lidí k pomoci v hmotné nouzi a k právu na přiměřenou životní úroveň podle Listiny základních práv a svobod a mezinárodních úmluv, jichž je Česká republika stranou, jako Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, Evropská sociální charta či Listina základních práv EU. Specifickou pozornost je pak nutné věnovat závazkům ohledně práv zranitelných skupin jako děti (Úmluva o právech dítěte) či osoby se zdravotním postižením (Úmluva o právech osob se zdravotním postižením).

Rada vlády pro lidská práva považuje uvedená zjištění Výboru pro práva osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením za znepokojivá. Uvědomuje si přitom, že tyto problémy nejsou většinou svou povahou plošné a že existují místa, kde věci fungují správně, a místa, kde tomu tak bohužel není. Proto doporučuje Ministerstvu práce a sociálních věcí a Úřadu práce ČR, aby učinili vhodné kroky k tomu, aby přístup k dávce státní sociální podpory fungoval na celém území ČR bez uvedených problémů. To konkrétně znamená zajistit řádné fungování informačního systému JENDA. Také je nutné zajistit na všech pracovištích Úřadu práce ČR dostatek zaměstnanců, kteří by komunikovali s žadateli a poskytli jim včas podporu a pomoc při podání žádosti či s jakýmkoliv dotazem a problémem, aby nedocházelo k bezdůvodným průtahům v přístupu k pomoci. Tito zaměstnanci by měli být schopni komunikovat a pracovat se všemi klienty včetně klientů se specifickými potřebami a znevýhodněními jako jsou duševní či mentální postižení, závislosti apod., K tomu všemu by jak zaměstnanci Úřadu práce ČR, tak žadatelé o dávku i podporující organizace měli mít k dispozici všechny relevantní informace o pravidlech poskytování dávky státní sociální pomoci včetně mechanismu jejího výpočtu, které by byly jednotné napříč republikou. V souladu s principy dobré digitální správy by Úřad práce ČR rovněž měl pro posouzení žádosti o dávku vždy využívat údaje a informace o žadatelích a jejich poměrech dostupné ve veřejných registrech a databázích a nevyžadovat je opětovně přímo od žadatelů. Výbor doporučuje také informovat žadatele o možnostech využívat i jiné, neelektronické formy komunikace, které zákon umožňuje a které by přitom mohly být přístupnější pro různé znevýhodněné skupiny a pomoci jim tak v přístupu k dávce. Výbor konečně doporučuje vytvořit určité formy podpory pro nevládní organizace, které pomáhají žadatelům s podáním žádosti o dávku a fungováním v průběhu řízení, aniž by však přitom nahrazovaly roli Úřadu práce ČR. S těmito kroky Rada doufá, že se přístup žadatelů k dávce státní sociální pomoci usnadní a oni získají pomoc ve své sociální situaci i větší právní jistotu, a zlepší svou životní úroveň a sociální začlenění.

Odůvodnění bodu III. písm k)

Nastavení dávky státní sociální pomoci podle zákona č. 151/2025 Sb. vychází při posuzování zranitelnosti převážně z formálního zařazení do vyšších stupňů invalidity nebo závislosti. Osoby s I. stupněm invalidity a osoby pobírající příspěvek na péči v I. stupni tak zpravidla nejsou považovány za zranitelné, ačkoliv jejich skutečná sociální a zdravotní situace tomu může odpovídat. V důsledku toho nedosahují na zvýšené normativní náklady na bydlení ani na vyšší limity nákladů na energie.

Tento problém se výrazně projevuje u osob s duševním onemocněním, u nichž dochází ke kolísání zdravotního stavu a významným dopadům na schopnost pracovat, hospodařit s prostředky a zvládat administrativní požadavky. Současný systém posuzování tyto skutečnosti nedostatečně zohledňuje, neboť vychází převážně ze stavu v konkrétním okamžiku. V praxi tak dochází k podhodnocení jejich potřeb a k jejich vyloučení z odpovídající podpory.

Takové nastavení může vést k nepřiměřeným rozdílům v přístupu k dávce a zvyšovat riziko chudoby a sociálního vyloučení.